

Araştırma Makalesi

Türkiye’de Küreselleşme Sürecinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı

The Effects of Globalization Process on Economic Growth in Türkiye: ARDL Bounds Test Approach

Ahmet KADİROĞLU Öğr. Gör. Dr., Bingöl Üniversitesi Rektörlük-Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi akadiroglu@bingol.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-0818-5324	Serkan AYHAN Arş. Gör., Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi sayhan@bingol.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-4243-5251
---	--

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
01.05.2025	09.07.2025

Öz

Bu çalışma, 1970-2020 dönemine ait veriler kullanılarak, ARDL (Autoregressive Distributed Lag) modeli aracılığıyla ekonomik küreselleşmenin Türkiye’nin ekonomik büyümesi üzerindeki çok yönlü etkilerini incelemektedir. Elde edilen ampirik bulgular, uzun vadede ekonomik küreselleşme düzeyindeki artışın ekonomik büyüme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir etki yarattığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç, bilgi akışları yoluyla büyümeyi teşvik edebileceğini öngören içsel büyüme teorileriyle çelişmektedir. Buna karşılık, brüt sabit sermaye oluşumu (lnGFCF) ve ticari açıklık (lnTA) değişkenlerinin ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve anlamlı etkileri olduğu belirlenmiştir. Bulgulara göre, sabit sermaye oluşumu ve ticari açıklık oranında %1’lik bir artış, ekonomik büyümeyi sırasıyla ortalama %0.41 ve %0.47 oranında artırmaktadır. Ancak, ekonomik küreselleşme endeksinde %1’lik bir artış, büyümeyi yaklaşık %0.79 oranında düşürmektedir. Bu durum, küreselleşmenin özellikle yapısal kırılganlıkları olan geliştirmekte olan ekonomilerde sınırlayıcı etkiler yaratabileceğini göstermektedir. Sonuç olarak, sermaye yatırımı ve dış ticaretin büyümeyi desteklediği, küreselleşmenin ise yapısal reformlarla desteklenmediğinde ekonomik kırılganlıkları artırabileceği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Ekonomik Büyüme, Ticari Açıklık, Türkiye

Abstract

This study investigates the multifaceted effects of economic globalization on Türkiye’s economic growth over the period 1970-2020 using the Autoregressive Distributed Lag (ARDL) model. The empirical findings reveal that, in the long run, increased levels of economic globalization exert a statistically significant and negative impact on economic growth. This result contrasts with the predictions of endogenous growth theory, which posits that globalization fosters growth through knowledge spillovers. Conversely, variables such as gross fixed capital formation (lnGFCF) and trade openness (lnTA) demonstrate positive and statistically significant effects on growth, consistent with neoclassical and endogenous growth models. Specifically, a 1% increase in capital formation and trade openness enhances economic growth by approximately 0.41% and 0.47%, respectively. However, a 1% rise in the economic globalization index reduces growth by about 0.79%, highlighting the potential adverse effects of globalization, particularly in structurally vulnerable developing economies. These findings emphasize the necessity of complementing globalization with structural reforms and industrial policies aimed at reducing import dependency. Ultimately, while trade liberalization and investment promotion support Türkiye’s growth trajectory, minimizing the risks of globalization through sound macroeconomic strategies remains essential for long-term sustainable development.

Keywords: Globalization, Economic Growth, Trade Openness, Türkiye

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Kadiroğlu, A. & Ayhan, S., 2025, Türkiye’de Küreselleşme Sürecinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 60(3), 2276-2294.

1. Giriş

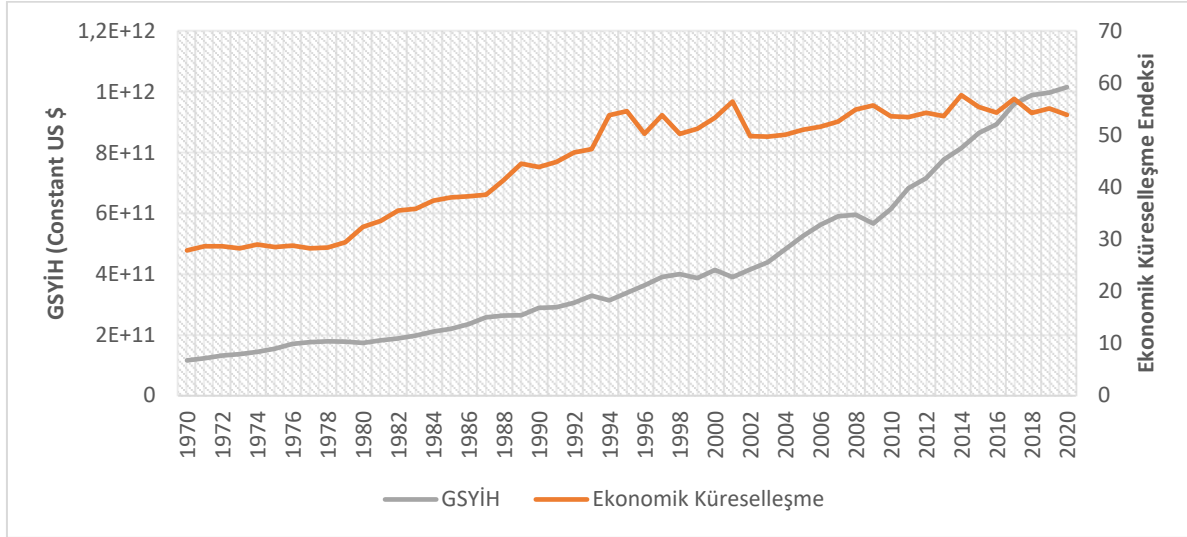
Ekonomik küreselleşmenin, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyümeyi teşvik etme potansiyeli giderek daha fazla kabul görmektedir. Bilimsel ve teknolojik ilerlemelerle desteklenen bu süreç, yalnızca ticaretin ve yatırımların serbestleşmesini sağlamakla kalmayıp aynı zamanda bilgi, sermaye ve iş gücü akışını da hızlandırarak üretkenliği ve verimliliği artırmaktadır (Ahmed ve ark., 2021, s. 2; Gygli ve ark., 2019, s. 543). Bununla birlikte, küreselleşmenin etkileri ülkeden ülkeye değişmekte; sosyal, kurumsal ve çevresel bağlamlara göre farklılaşmaktadır (Latif ve ark., 2023, s. 2; Yameogo ve ark., 2021, s. 2). Bu bağlamda, gelişmekte olan ekonomiler için küreselleşme hem yeni fırsatlar hem de karmaşık zorluklar doğurmaktadır. Etiyopya örneğinde olduğu gibi, küreselleşme dinamiklerinin ülkenin büyüme stratejileriyle nasıl örtüştüğü ve bu sürecin ekonomik performansa olan özgül katkıları, politika yapımcılar açısından dikkatle analiz edilmesi gereken bir konudur (Mengesha ve Singh, 2023, s. 211). Dolayısıyla, ekonomik küreselleşmenin büyüme üzerindeki etkilerini daha derinlemesine anlamak amacıyla ülke bazlı ampirik çalışmaların yapılması, hem akademik literatüre katkı sağlamakta hem de karar vericilere yol gösterici olmaktadır.

Her ne kadar ekonomik küreselleşme, gelişmekte olan ülkelerde üretkenliği, teknolojik kapasiteyi ve dış piyasalara entegrasyonu teşvik eden önemli bir büyüme motoru olarak kabul edilse de, bu süreç homojen faydalar sunmamaktadır. Açık ekonomilerin büyüme açısından kapalı ekonomilere kıyasla daha avantajlı olduğu yönündeki görüş (Grossman ve Helpman, 1993, s. 99), özellikle ticaret ve yatırımlar yoluyla teknoloji ve bilgi transferi olanaklarına sahip ülkeler için geçerlidir (Baidoo ve ark., 2023, s. 2; Dumrul ve Kilicarslan, 2017, s. 336). Ancak, bu avantajların sürdürülebilir ekonomik kalkınmaya dönüşebilmesi için yerel üretim kapasitesinin güçlendirilmesi, katma değerli üretimin teşvik edilmesi ve dış şoklara karşı dirençli yapısal reformların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Gelişmekte olan ülkeler sıklıkla düşük teknolojiye üretime, hammadde ihracatına ve dış girdilere bağımlı olduklarından, küresel piyasalardaki dalgalanmalara karşı kırılgan hale gelmektedir (Adesoye ve ark., 2015, s. 340; Yameogo ve ark., 2021, s. 2). Nitekim, Rusya-Ukrayna savaşı gibi jeopolitik krizlerin tetiklediği fiyat dalgalanmaları, bu kırılganlığın güncel örneklerinden biridir (Tetteh ve Ntsiful, 2023, s. 2). Ayrıca, rekabetin yoğunlaştığı küresel ortamda, gelişmekte olan ülkelerin yerli sanayileri, yeterli koruma ve teşvikten yoksun kaldığında sürdürülebilir büyüme potansiyelini kaybedebilmektedir. Bu bağlamda, ekonomik küreselleşmenin olumlu etkilerinden azami düzeyde yararlanmak isteyen ülkelerin, küresel entegrasyonu yerel kalkınma stratejileriyle uyumlu hale getiren bütüncül politikalara yönelmesi büyük önem taşımaktadır.

Çin'in dışa açılma politikalarının benimsenmesiyle birlikte sergilediği istikrarlı ve yüksek oranlı ekonomik büyüme, gelişmekte olan ülkeler açısından dikkat çekici bir kalkınma modeli sunmaktadır. Özellikle liberal ekonomik reformlar, ihracata dayalı sanayileşme stratejileri ve dış yatırımların teşviki sayesinde Çin, yoksulluğun azaltılması, altyapının güçlendirilmesi ve küresel ticaret sistemine entegrasyon konularında önemli başarılar elde etmiştir. Buna karşılık, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ise hâlen gelir dağılımı adaletsizliği, yapısal işsizlik ve bölgesel güvenlik tehditleri gibi temel sosyoekonomik sorunların sürdüğü görülmektedir. Bu durum, küreselleşmenin sunduğu fırsatların her ülke tarafından eşit biçimde değerlendirilemediğini ve ekonomik büyümenin sürdürülebilir kalkınmaya dönüşmesinde ülkeye özgü politika tercihlerinin belirleyici olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, küresel ölçekte gözlemlenen korumacılık eğilimleri ve özellikle Donald Trump döneminde ABD'nin uluslararası ticaret sistemine karşı takındığı eleştirel tutum, küreselleşmenin geleceğine ilişkin belirsizlikleri artırmıştır. Bu gelişmelere karşı stratejik bir yanıt olarak Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi (BRI), yalnızca ekonomik değil aynı zamanda jeopolitik bir girişim olarak da değerlendirilebilir. Çin, bu projeye bir yandan kendi üretim fazlasını dış pazarlara yönlendirmeyi ve teknoloji transferiyle küresel etkisini artırmayı amaçlarken, diğer yandan da ticaret yolları üzerindeki etkinliğini pekiştirerek yeni bir küresel ekonomik düzenin inşasında aktif bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, BRI, küreselleşmenin evrilen dinamikleri içinde Çin'in ekonomik gücünü bölgesel iş birlikleri yoluyla pekiştirdiği çok boyutlu bir kalkınma ve dış politika stratejisi olarak öne çıkmaktadır (Dong ve ark., 2021, s. 1796). İki büyük ekonominin küresel düzeyde rekabet içinde olduğu mevcut konjonktürde, küreselleşme ile gelişmekte olan ülkelerin ekonomik çıktıları arasındaki ilişkinin analiz edilmesi hem Türkiye'nin kalkınma potansiyelini değerlendirmek hem de Çin'in Türkiye ile olan iş birliğinde karşılaşılabileceği zorlukları öngörebilmek açısından önemli bir referans çerçevesi sunmaktadır. Eğer

küreselleşme, Türkiye’de ekonomik büyümeyi destekleyici bir unsur olarak işlev görüyorsa, BRI söz konusu ülkeler için ticaretin çeşitlendirilmesi ve doğrudan yabancı yatırımlardan daha fazla fayda sağlanması açısından stratejik bir fırsat olarak değerlendirilebilir.

Şekil 1: Türkiye’de 1970-2020 Dönemi Ekonomik Büyüme ve Ekonomik Küreselleşme Endeksi Karşılaştırması

Kaynak: World Bank (2025); The QoG Basic dataset (2025).

1970-2020 döneminde Türkiye’deki ekonomik büyüme ve ekonomik küreselleşme endeksinin yıllar itibarıyla incelenmesi, iki göstergenin genel olarak birlikte artış eğilimi gösterdiğini ortaya koymaktadır. 1970’li yıllarda düşük düzeyde seyreden hem ekonomik küreselleşme hem de GSYİH (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla), 1980’lerin başındaki dış açılma politikalarıyla birlikte önemli bir kırılma yaşamıştır. Özellikle 1980 sonrası dönemde, Türkiye’nin ihracata dayalı büyüme stratejisine geçişi, döviz kurlarının serbestleştirilmesi ve dış ticaret rejiminin liberalleştirilmesiyle birlikte küreselleşme endeksi belirgin şekilde yükselmeye başlamıştır. 1990’lı yıllarda siyasi ve ekonomik dalgalanmalara rağmen küreselleşme trendi kademeli olarak artmaya devam etmiş, bu dönemde GSYİH’de dalgalı bir seyir gözlemlenmiştir. 2001 ekonomik krizi sonrası uygulamaya konulan yapısal reformlar ve finansal disiplin, 2000’li yıllarda hem ekonomik büyüme oranlarında hem de küreselleşme endeksinde ivmeli bir artış yaratmıştır. 2008 küresel mali krizinin etkisiyle kısa süreli bir yavaşlama yaşansa da ardından gelen toparlanma süreciyle birlikte her iki göstergede de artış sürmüştür. 2010’lu yılların ortasından itibaren ise, ekonomik küreselleşme endeksinin artışı görece durağanlaşırken, GSYİH’deki büyüme trendi küresel ekonomik koşullar ve iç politik faktörlerin etkisiyle yavaşlama eğilimi göstermiştir. Bu genel seyir, Türkiye’nin dünya ekonomisine entegrasyonunun ekonomik büyüme açısından önemli bir kaldıraç işlevi gördüğünü; ancak bu ilişkinin zaman içinde iç ve dış koşullara bağlı olarak dalgalanabildiğini göstermektedir.

Bu çalışma, Türkiye ekonomisinin son elli yıllık dönemi üzerine odaklanarak, ekonomik büyümenin temel belirleyicileri arasında yer alan ekonomik küreselleşme, brüt sabit sermaye oluşumu ve ticari açıklık gibi değişkenlerle olan ilişkisini kapsamlı bir şekilde analiz etmektedir. Mevcut literatürde, ekonomik büyüme ile küreselleşme arasındaki etkileşim sıklıkla incelenmiş olmakla birlikte, Türkiye özelinde uzun dönemli ve bütüncül bir bakış açısı sunan araştırmaların sayısı sınırlıdır. Özellikle 1970-2020 dönemini kapsayan yıllık zaman serisi verilerinin kullanılması, yapısal dönüşüm süreçlerini gözlemlemeye olanak tanıyarak çalışmayı benzerlerinden ayırmaktadır. Ekonomik küreselleşme, çoğu zaman ticari açıklık veya sermaye hareketleri gibi daraltılmış göstergelerle ölçülmektedir. Bu çalışmada, ekonomik küreselleşme endeksi aracılığıyla daha kapsamlı ve derinlikli bir ölçüm gerçekleştirilmiştir. Böylece, ekonomik küreselleşmenin farklı boyutlarının Türkiye’nin büyüme dinamikleri üzerindeki etkisi daha gerçekçi bir çerçevede değerlendirilmiştir. Ayrıca, modelde yer alan tüm değişkenlerin logaritmik dönüşümü sayesinde, ilişkiler elastikiyet düzeyinde yorumlanabilmekte ve bu durum politika yapıcılar için daha işlevsel sonuçların elde edilmesini sağlamaktadır. Türkiye’nin 1980 sonrası dönemde geçirdiği yapısal dönüşümler, dış açılma politikaları ve küresel ekonomiye entegrasyon çabaları,

büyüme performansı üzerinde belirleyici olmuştur. Bu bağlamda, çalışmanın elde edeceği bulgular, söz konusu tarihsel süreçlerin ekonomi üzerindeki yansımalarını nesnel verilere dayalı olarak ortaya koyacak ve bu alanda literatürdeki önemli bir boşluğu dolduracaktır. Ayrıca, küreselleşmenin ekonomik büyümeye etkisini yalnızca teorik düzeyde değil, uzun dönemli ampirik verilerle destekleyerek ortaya koyması bakımından da hem ulusal hem uluslararası literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak, bu çalışma, Türkiye'nin küresel ekonomiyle bütünleşme sürecinin büyüme üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir yaklaşımla değerlendirmesi, veri setinin kapsayıcılığı ve metodolojik yaklaşımın analitik derinliği sayesinde hem akademik dünyaya hem de ekonomik politika üreticilerine yönelik önemli ve özgün katkılar sunmaktadır.

2. Literatür

Küreselleşme ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki, son yıllarda iktisat literatüründe önemli tartışma alanlarından biri hâline gelmiştir. Küreselleşmenin ekonomik, sosyal ve siyasi boyutlarının ekonomik büyüme üzerindeki etkileri, farklı ülkeler, dönemler ve yöntemsel yaklaşımlar çerçevesinde kapsamlı biçimde incelenmiştir. Bu doğrultuda, literatürde hem genel küreselleşme hem de alt bileşenlerinin (ekonomik, sosyal ve siyasi) büyüme üzerindeki etkilerine dair geniş bir teorik ve ampirik birikim oluşmuştur.

Dreher (2006), 123 ülkeyi kapsayan çalışmasında KOF Küreselleşme Endeksi'ni kullanarak genel küreselleşmenin özellikle ekonomik boyutunun kişi başına düşen GSYİH büyümesini anlamlı biçimde artırdığını ortaya koymuştur. Chang ve Lee (2010), 1970-2006 döneminde 23 OECD ülkesini analiz ederek, küreselleşmenin işçi başına çıktı üzerinde uzun vadede yapısal politik-ekonomik faktörler aracılığıyla pozitif etkisi olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde, Uddin ve Azam Khan (2024), 2002–2018 dönemine ait 156 ülkeyi kapsayan analizlerinde FMOLS ve DOLS yöntemleriyle küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki olumlu etkilerini doğrulamıştır. Öte yandan, Zahonogo (2017), Sahra Altı Afrika ülkeleri özelinde yürüttüğü çalışmada küreselleşme ile büyüme arasında ters-U şeklinde bir ilişki tespit etmiş; belirli bir dışa açıklık eşiğinin ötesinde küreselleşmenin faydalarının azaldığını ileri sürmüştür. Bu bulgu, küreselleşmenin büyüme üzerindeki etkilerinin bağlamsal ve eşik temelli faktörlere bağlı olabileceğini göstermektedir. Santiago ve ark. (2020), dinamik panel GMM yöntemini kullanarak 18 Latin Amerika ve Karayip ülke ekonomisinin 1995 ile 2015 yılları arasındaki verilerini incelemiş hem küreselleşmenin hem de ekonomik özgürlüğün eş anlı olarak bu bölgelerde sürdürülebilir GSYH büyümesini tetiklediğini ortaya koymuşlardır.

Literatürde yaygın olarak, ekonomik küreselleşmenin ticaret açıklığı, doğrudan yabancı yatırımlar ve finansal bütünleşme aracılığıyla ekonomik büyümeyi desteklediği öne sürülmektedir. Samimi ve Jenatabadi (2014), düşük ve orta gelirli ülkelerde bu üç kanalın tamamlayıcı etkilerinin büyümeyi artırdığını belirtmiştir. Ying ve ark. (2014), 86 ülkeyi kapsayan çalışmalarında ekonomik küreselleşmenin kişi başına GSYİH büyümesini pozitif yönde etkilediğini göstermiştir. Gurgul ve Lach (2014) ise Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde ticaret ve sermaye piyasalarının entegrasyonunun büyüme üzerinde hızlandırıcı etki yarattığını bulmuştur. Hasan (2019) Güney Asya ülkeleri için 1971 ile 2014 yıllarını kapsayan döneme panel tahminleri uygulayarak ticari açıklık ve sermaye hesabı serbestleşmesini içeren küreselleşme göstergelerinin kişi başına düşen GSYH büyümesini kesin olarak hızlandığını ortaya koymuştur. Türkiye özelinde, İncekara ve Savrul (2011), özellikle Avrupa Birliği ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği bağlamında ekonomik entegrasyonların uzun vadeli büyüme üzerindeki katkısını vurgulamıştır. Kaya ve Çadircı (2022)'de KOF Ekonomik Küreselleşme Endeksi ile kişi başına GSYİH arasında pozitif bir ilişki saptamıştır. Ancak Apaydın (2019), Türkiye'de ticari ve finansal küreselleşmenin uzun vadede büyüme üzerinde olumsuz etkileri olabileceğini öne sürerek literatürde ayrıran bir görüş sunmuştur.

Sosyal küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi ise genellikle sınırlı ya da negatif olarak rapor edilmiştir. Suci ve ark. (2015), sosyal küreselleşmenin büyüme üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını belirtirken; Ying ve ark. (2014), bu boyutun büyüme üzerinde negatif etkiler yarattığını savunmuştur. Türkiye bağlamında, Eren ve Çütcü (2018), sosyal küreselleşmeden büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik saptarken, Öztürk ve Kılıç (2022), iki değişken arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi olmadığını belirtmiştir. Siyasi küreselleşmenin etkisi ise çoğu çalışmada istatistiksel olarak anlamlı bulunmamış ya da bağlamsal farklılıklara bağlı olduğu ifade edilmiştir. Dreher (2006), siyasi

küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Sardiyo ve Dhasman (2019) 11 ASEAN ülkesi için 2012 ile 2017 arasındaki dönem verilerine yol analizi uygulayarak daha yüksek bir KOF küreselleşme endeksinin reel GSYH ve kişi başına GSYH'yi önemli ölçüde artırdığını ortaya koymuştur.

Küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki olumlu etkileri, sıklıkla çevresel sürdürülebilirlik bağlamındaki olumsuz sonuçlarla gölgelenmektedir. Örneğin, Sethi ve ark. (2020), Hindistan'da küreselleşmenin büyümeyi artırmakla birlikte çevresel sürdürülebilirliği azalttığını göstermiştir. Twerefou ve ark. (2017), Sahra Altı Afrika'da küreselleşmenin çevresel kaliteyi bozmaya devam ettiğini ortaya koymuştur. Egbetunde ve Akinlo (2015), 1980 ile 2010 dönemlerini kapsayan süreçte Sahra Altı Afrika için panel eşbütünleşme testleri ve PVECM uygulayarak doğrudan yabancı yatırım ile dış borcu kapsayan finansal küreselleşme ile GSYİH büyümesi arasında uzun dönemli pozitif bir ilişki olduğunu doğrulamışlardır. Türkiye bağlamında ise Destek ve Özsoy (2015), küreselleşmenin büyümeyi desteklediğini ancak çevresel tahribata yol açtığını; Kardaslar (2022) ise küreselleşmenin ekolojik ayak izini artırdığını bildirmiştir. Bu bulgulara karşın, Kihombo ve ark. (2022), finansal küreselleşmenin çevresel etkileri azaltabileceğini ileri sürerek farklı bir bakış açısı sunmuştur. Kilic (2015), Dumitrescu-Hurlin Granger nedensellik testi ile 74 gelişmekte olan ülke üzerinde yapılan bir çalışmada (1981-2011), ekonomik ve politik küreselleşmenin büyümeyi olumlu, sosyal küreselleşmenin ise olumsuz etkilediği; ayrıca ekonomik ve politik küreselleşme ile büyüme arasında çift yönlü, sosyal küreselleşme ile büyüme arasında tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunduğu görülmüştür.

Türkiye, küreselleşme ve ekonomik büyüme ilişkisine dair ampirik çalışmalar açısından zengin bir bağlam sunmaktadır. Kılıçarslan ve Dumrul (2018), 1980-2015 döneminde genel ve ekonomik küreselleşmenin kişi başına düşen GSYİH büyümesini artırdığını ortaya koyarken; Doğan (2017), ekonomik küreselleşmeden büyümeye doğru tek yönlü nedensellik bulmuştur. Polat ve Ergün (2023), küreselleşme ile büyüme arasında güçlü bir ilişkiyi rapor ederken; Özel (2012), finansal dışa açıklığın büyüme üzerinde negatif etkisi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, Çoban ve Özkan (2022), çevresel Kuznets eğrisini test ederek, küreselleşmenin başlangıçta çevresel bozulmayı artırmakla birlikte belirli bir eşiğin ardından çevresel iyileşmeye katkı sağladığını ileri sürmüştür.

Kofoğlu (2022), 1970-2018 dönemi verileriyle Türkiye'de ekonomik ve diğer küreselleşme türlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini incelemiş; ekonomik küreselleşme ile büyüme arasında uzun dönemli ilişki ve tek yönlü nedensellik tespit edilmiştir. Genel küreselleşme ile büyüme arasında ise çift yönlü nedensellik belirlenmiş, küreselleşmenin büyüme üzerinde olumlu etkileri vurgulanmıştır. Oğul (2021), Türkiye'de 1990-2020 dönemi verilerini kullanarak ihracat, ithalat ve kişi başına düşen milli gelir değişkenleri arasındaki ilişkiyi Johansen eşbütünleşme testi ve zaman serisi analizleriyle incelemiş; ithalatın ekonomik büyüme üzerinde pozitif, ihracatın ise negatif etkisi olduğunu belirlemiştir.

Bu çalışma, 1970-2020 dönemini kapsayan geniş bir zaman diliminde Türkiye'nin küreselleşme sürecindeki dönüşümünü ve ekonomik büyüme dinamiklerini kapsamlı biçimde analiz etmektedir. Uzun dönemli bu yaklaşım, literatürde sıklıkla kısa dönemli verilerle sınırlı kalan çalışmaların (örn. Özel, 2012; Polat ve Peker, 2020) ötesine geçerek daha bütüncül bir değerlendirme sunmaktadır. Ayrıca, ekonomik küreselleşme, brüt sabit sermaye oluşumu ve ticaret açıklığı gibi birden fazla belirleyici eş zamanlı olarak incelenmekte; bu bağlamda yalnızca ekonomik küreselleşmeye odaklanan literatürün ötesinde çok değişkenli bir çerçeve ortaya konulmaktadır (Doğan, 2017; Kaya ve Çadırcı, 2022). Türkiye özelinde ekonomik küreselleşmenin büyüme üzerindeki etkisine dair literatürdeki çelişkili bulgular (örneğin Apaydın, 2019'un negatif, Kılıçarslan ve Dumrul, 2018'in pozitif etkileri) dikkate alınarak, bu çalışma söz konusu bulgular arasında bir uzlaşma zemini aramakta ve tamamlayıcı faktörlerle birlikte etkilerin analizini hedeflemektedir. Ayrıca, Stiglitz'in (2003) vurguladığı üzere, küreselleşmeden kaynaklı büyüme potansiyelinden faydalanmak için güçlü kurumsal yapılar ve dikkatli liberalleşme politikaları gerekmektedir. Bu doğrultuda çalışma, Türkiye bağlamında hangi küreselleşme politikalarının daha etkili olduğu konusunda hem akademik çevrelere hem de politika yapıcılara yönelik somut öneriler sunma potansiyeline sahiptir.

3. Veri ve Metodoloji

Bu çalışmada, 1970-2020 yılları arasını kapsayan ve Dünya Bankası'nın World Development Indicators (WDI) veritabanı ile The QoG Basic dataset tarafından yayımlanan ekonomik küreselleşme endeksi

verilerinden derlenen yıllık zaman serisi verileri temel alınarak, ekonomik büyüme ile ekonomik küreselleşme, brüt sabit sermaye oluşumu ve ticari açıklık oranı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ekonomik büyüme, çalışmada kişi başına düşen gayrisafi yurt içi hasıla bağımlı değişken olarak konumlandırılmıştır. Bağımsız değişkenler ise ekonomik küreselleşme düzeyi, brüt sabit sermaye oluşumu ve ticari açıklık oranı şeklinde belirlenmiştir. Ayrıca modelde yer alan tüm değişkenlerin doğal logaritması alınmıştır. Bu değişkenlerin birlikte ele alınması, ekonomik büyümenin dinamiklerinin daha kapsamlı bir biçimde değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır.

Bu kapsamda, ekonomik büyüme üzerinde söz konusu bağımsız değişkenlerin etkilerini analiz etmek amacıyla aşağıdaki fonksiyonel model oluşturulmuştur:

$$\ln GDP = \alpha + \beta_1 \ln EG + \beta_2 \ln GFCF + \beta_3 \ln TA + \varepsilon_t \quad (1)$$

Modelde yer alan $\ln GDP$, ekonomik büyümeyi; $\ln EG$, ekonomik küreselleşmeyi; $\ln GFCF$, sabit sermaye yatırımlarını; $\ln TA$ ise ticaretin açıklık oranını temsil etmektedir. ε_t ise modelin hata terimini göstermektedir.

Çalışmada üç bağımsız değişken kullanılmasının nedeni, ekonomik büyümeyi etkileyen temel unsurları çok boyutlu bir yaklaşımla analiz etmektir. Ekonomik büyümenin temel belirleyicileri olarak kabul edilen bu değişkenler hem kuramsal literatür hem de ampirik çalışmalar ışığında modele dahil edilmiştir. Ekonomik küreselleşme, çok sayıda çalışma tarafından ekonomik performans üzerindeki etkileriyle dikkat çekmiş olup, bu nedenle modelin ana belirleyici değişkeni olarak ele alınmıştır (Baidoo ve ark., 2023, s. 5; Gurgul ve Lach, 2014, s. 102; Hassan ve ark., 2019, s. 15530). Javeed ve ark. (2023) ile Ali ve Malik, 2021 gibi güncel araştırmalar, küreselleşmenin ekonomik çıktılar üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır (Hordofa, 2024). Ayrıca Aslan ve Altinoz (2021) tarafından sermaye oluşumu yurtiçi yatırımın bir göstergesi olarak değerlendirilmiş; ticari açıklık ise Gözgör ve Can (2017) tarafından ekonomik büyümenin önemli bir belirleyicisi olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle her iki değişken de modele kontrol değişkeni olarak dahil edilmiştir. Çalışmada yalnızca ekonomik büyüme dinamikleri değil, aynı zamanda ekonomik küreselleşmenin büyüme üzerindeki uzun dönemli etkileri bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Söz konusu değişkenlerin tanımları ve veri kaynakları Tablo 1’de detaylı şekilde sunulmuştur.

Tablo 1: Değişkenlerin Tanımı ve Kaynağı

Değişkenler	Kısaltma	Kaynak
Ekonomik büyüme	$\ln GDP$	WDI
Ekonomik küreselleşme	$\ln EG$	The QoG Basic dataset
Sermaye oluşumu	$\ln GFCF$	WDI
Ticari açıklık	$\ln TA$	WDI

Bu çalışmada, değişkenlerin tümünün birinci farkta durağan $I(1)$ olmaları nedeniyle hem ARDL sınır testi yaklaşımı hem de alternatif uzun dönem tahmin yöntemleri olan FMOLS, DOLS ve CCR modelleri kullanılmıştır. ARDL modeli, kısa ve uzun dönem ilişkilerini aynı anda modelleyebilme ve küçük örneklemelerde etkin sonuçlar verebilme avantajı sunarken, FMOLS, DOLS ve CCR yöntemleri ise uzun dönem katsayı tahminlerinde sapmasız ve tutarlı sonuçlar sağlamak amacıyla geliştirilmiş regresyon teknikleridir. Bu yöntemlerin birlikte kullanılması, modelin uzun dönem tahminlerinin güvenilirliğini artırmakta ve elde edilen sonuçların sağlamlığını kontrol etme imkânı tanımaktadır. Dolayısıyla, sadece ARDL yaklaşımına dayalı tek yönlü bir analiz yerine, farklı ekonometrik yaklaşımların bir arada kullanılması çalışmanın metodolojik derinliğini ve bilimsel güvenilirliğini artırmaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda, söz konusu yöntemin uygulanması uygun görülmüştür:

$$\Delta \ln GDP_t = \beta_0 + \sum_{i=0}^m \beta_{1i} \Delta \ln GDP_{t-i} + \sum_{i=0}^m \beta_{2i} \Delta \ln EG_{t-i} + \sum_{i=0}^m \beta_{3i} \Delta \ln GFCF_{t-i} + \sum_{i=0}^m \beta_{4i} \Delta \ln TA_{t-i} + \phi_5 \ln GDP_{t-1} + \phi_6 \ln EG_{t-1} + \phi_7 \ln GFCF_{t-1} + \phi_8 \ln TA_{t-1} + \mu_t \quad (2)$$

Δ sembolü değişkenlerin birinci farkını temsil etmektedir. $\ln GDP$, $\ln EG$, $\ln GFCF$, $\ln TA$ sırasıyla kişi başına düşen gayrisafi yurt içi hasıla, ekonomik küreselleşme, sermaye oluşumu ve ticari açıklık düzeyini ifade etmektedir. Ayrıca, $t-i$ terimi, Akaike Bilgi Kriteri (AIC) aracılığıyla belirlenen optimal

gecikme uzunluklarını göstermektedir. Modelde yer alan β ve $\emptyset$ parametreleri ise uzun dönemli ilişkilerin analizinde kullanılmaktadır.

4. Bulgular

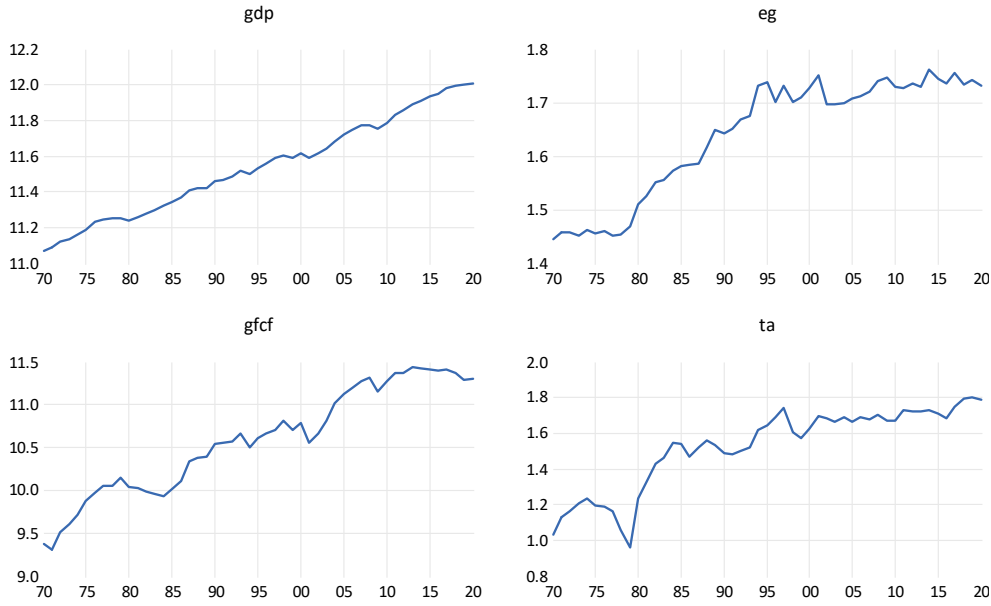
Veri setine ilişkin betimsel istatistikler incelendiğinde, değişkenler arasında en düşük standart sapma değerlerinin ekonomik küreselleşme ve ticari açıklık oranlarında olduğu, buna karşılık sabit sermaye oluşumunun en yüksek standart sapmaya sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, ekonomik küreselleşme ve ticari açıklık oranlarının zaman içinde daha istikrarlı seyrettiğini, sabit sermaye oluşumunun ise dönemler arası dalgalanmalara daha açık olduğunu göstermektedir. Öte yandan, Jarque-Bera istatistikleri değerlendirildiğinde, GSYİH'nin en düşük değeri aldığı, ticari açıklık ve ekonomik küreselleşmenin ise normal dağılımdan en fazla sapma gösteren değişkenler olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 2'de yer alan ortalamalar dikkate alındığında, tüm değişkenlerin pozitif değerlere sahip olduğu görülmekte; ekonomik büyüme, ekonomik küreselleşme, sabit sermaye oluşumu ve ticari açıklık değişkenleri sırasıyla 11.538, 1.638, 10.589 ve 1.523 ortalamalarıyla dikkat çekmektedir. Ekonomik küreselleşmenin görece düşük ortalama değeri, Türkiye'nin küresel ekonomik sisteme entegrasyon sürecinde ilerleme kaydetmiş olmakla birlikte, bu alanda gelişim potansiyelinin sürdüğünü göstermektedir. Ayrıca, düşük standart sapmalar, değişkenlerin kendi ortalamaları etrafında yoğunlaştığını ve verilerin homojen bir dağılım sergilediğini ortaya koyarken, Jarque-Bera testine ait olasılık değerleri de büyük ölçüde normal dağılıma uygunluğu teyit etmektedir.

Tablo 2: Tanımlayıcı İstatistikler

	lnGDP	lnEG	lnGFCF	lnTA
Mean	11.538	1.638	10.589	1.523
Median	11.529	1.697	10.605	1.606
Maximum	12.006	1.761	11.433	1.800
Minimum	11.065	1.445	9.308	0.959
Std. Dev.	0.276	0.110	0.621	0.228
Skewness	0.093	-0.670	-0.212	-0.918
Kurtosis	1.889	1.863	1.953	2.640
Jarque-Bera	2.697	6.565	2.710	7.448
Observations	51	51	51	51

4.1. Birim Kök Testleri

Bu bölümde, çalışmada kullanılan çeşitli birim kök testlerinin sonuçları sunulmaktadır. Serilerin durağanlık durumunu değerlendirmeden önce, verilerin görsel analizi yapılmış ve elde edilen bulgular Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2: Değişkenlerin Zaman Yolu Grafikleri

Şekil 2’deki grafikler, ekonomik büyüme, sermaye birikimi, ekonomik küreselleşme ve ticari serbestlik düzeyi değişkenlerinin zaman içerisinde artış eğilimi sergilediğini ortaya koymaktadır. Serilerin durağanlık derecelerini ampirik olarak test etmek amacıyla, Tablo 3’de sunulan birim kök testleri uygulanmıştır.

ARDL modeli tahmin edilmeden önce serinin durağanlığı ve entegrasyon derecesi Augmented Dickey Fuller (ADF) ve Phillips Perron birim kök testleri ile incelenmiştir. Bunu yapmaktaki amacımız serilerin hiçbirinin I(2) olmadığından emin olmaktır. Çünkü (Pesaran ve ark., 2001) tarafından sunulan kritik F sınırları, yalnızca değişkenler I(0) ve I(1) olduğunda uygulanabilmektedir.

Tablo 3: ADF ve PP Birim Kök Test İstatistiği Sonuçları

Değişkenler	ADF		PP	
	Düzeyde	Birinci Farkta	Düzeyde	Birinci Farkta
LnGDP	-0.783(0.955)	-5.670(0.000)	-2.902(0.170)	-6.641(0.000)
lnEG	-2.600(0.282)	-6.335(0.000)	-0.855(0.953)	-8.037(0.000)
lnGFCF	-2.803(0.205)	-6.437(0.000)	-2.309(0.421)	-7.137(0.000)
lnTA	-0.541(0.976)	-5.605(0.000)	-2.629(0.976)	-6.254(0.000)

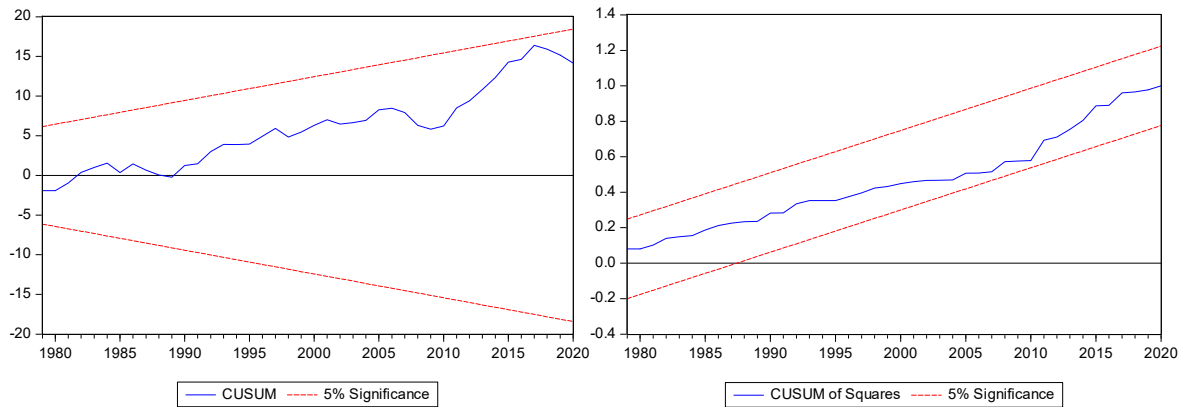
Modelde yer alan değişkenlerin durağanlık özellikleri Augmented Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) birim kök testleri aracılığıyla analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 3’te özetlenmektedir. Her iki testin bulguları, değişkenlerin seviyelerinde durağan olmadığını, ancak birinci farkları alındığında istatistiksel olarak anlamlı şekilde durağan hale geldiklerini göstermektedir. Bu durum, ADF ve PP test istatistiklerinin mutlak değerlerinin, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerine karşılık gelen kritik değerlerden daha düşük olmasıyla teyit edilmiştir. Sonuç olarak, değişkenlerin tamamının I(1) seviyesinde entegre olduğu anlaşılmaktadır. Her iki testin de birinci fark düzeyinde tutarlı sonuçlar vermesi, değişkenlerin I(2) olmadığını ve dolayısıyla ARDL modellemesinin uygulanabilirliğini desteklemektedir.

Tablo 4: ARDL (1, 0, 2, 0) Modeli İçin Tanısal Testler

Test	Oto Korelasyon (LM-İst.)	Değişen Varyans (F-İst.)	Normal Dağılım (JB-İst.)
İstatistik	0.645	0.514	0.201
Prob.	0.529	0.793	0.904

ARDL (1, 0, 2, 0) modeline ilişkin tanısal test sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur. Modelin güvenilirliğini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen Breusch-Godfrey LM testi, Breusch-Pagan-Godfrey testi ve Jarque-Bera normallik testi sonuçları incelendiğinde, tüm testlerde sıfır hipotezinin reddedilmediği görülmektedir ($p > 0.05$). Bu durum, modelde otokorelasyon ve heteroskedastisite sorunlarının bulunmadığını ve artık terimlerin normal dağıldığını göstermektedir. Bu bağlamda, modelin tanısal açıdan geçerli olduğu ve analiz sonuçlarının istatistiksel olarak güvenilir temellere dayandığı söylenebilir.

Bu çalışmada, ARDL modelinin yapısal istikrarını değerlendirmek amacıyla CUSUM ve CUSUM of Squares (CUSUMSQ) testleri uygulanmıştır. Şekil 3’te sunulan grafiklerde, her iki testin sonuçlarının %5 anlamlılık düzeyinde belirlenen kritik sınırlar içerisinde kaldığı gözlemlenmiştir. Bu durum, modelin zaman boyunca parametrelerinde yapısal bir bozulma olmadığını ve tahmin edilen ilişkinin kararlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, Tablo 7’de yer alan ampirik bulguların politika yapıcılar açısından güvenilir ve geçerli olduğu ifade edilebilir.

Şekil 3: CUSUM ve CUSUM of Squares Test Grafiği

4.2. ARDL- ECM

Tablo 5: ARDL (1, 0, 2, 0) Modeli İçin Hata Düzeltme Modeli

Model 1				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.707	0.136	5.192	0.000
D(GFCF)	0.154	0.013	11.07	0.000
D(GFCF(-1))	-0.036	0.013	-2.647	0.011
CointEq(-1)*	-0.085	0.016	-5.091	0.000

Türkiye ekonomisi özelinde ekonomik büyüme, ekonomik entegrasyon, sermaye oluşumu ile ticari açıklık gibi makroekonomik değişkenler arasındaki kısa vadeli ilişkiler, uzun dönem denge ilişkilerini dikkate alan Hata Düzeltme Modeli (ECM) aracılığıyla incelenmiştir. Ekonomik büyümenin ekonomik entegrasyon, sermaye oluşumu ve ticari açıklık üzerindeki kısa vadeli etkilerine ilişkin bulgular, sistemde meydana gelen dengesizliklerin %8.5 oranında bir hızla düzeltildiğini ve bu sürecin istatistiksel olarak anlamlı ve negatif işaretli bir hata düzeltme terimiyle desteklendiğini ortaya koymaktadır. Analiz sonucunda elde edilen hata düzeltme teriminin negatif ve anlamlı oluşu, ilgili modelin, dışsal şoklara

karşı güçlü bir dengeye dönüş mekanizması barındırdığını ve ekonominin kısa vadeli sapmalara rağmen uzun dönem istikrarına yöneldiğini göstermektedir.

4.3. ARDL Bound Testi ve Uzun Dönem İlişkinin Tahmini

Ekonomik büyüme ile açıklayıcı değişkenler (ekonomik küreselleşme, sermaye oluşumu ve ticari açıklık) arasındaki uzun dönemli ilişkiyi araştırmak için ARDL Sınır Testi sonuçları ve Pesaran ve ark. (2001) tarafından hesaplanan kritik değer sınırları tablo 6’da sunulmuştur. Ekonomik büyüme ile sermaye oluşumu, ticari açıklık ve ekonomik küreselleşme düzeyi arasındaki uzun dönemli ilişkiyi belirlemek amacıyla ARDL sınır testi yaklaşımı uygulanmıştır. Model seçimi, Akaike bilgi kriterine (AIC) göre (1,0,2,0) şeklinde belirlenmiş ve analiz sonuçları Tablo 6’da ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 6: ARDL (1, 0, 2, 0) Modeli İçin Bound Test Sonuçları

Model 1				
F-Bounds Test			Boş Hipotez: Düzey ilişkisi yok	
t-İstatistiği	Değer	Önem Düzeyi	I(0)	I(1)
F-İstatistiği	6.049	10%	2.72	3.77
k	3	5%	3.23	4.35
		2.5%	3.69	4.89
		1%	4.29	5.61

Elde edilen F-istatistiği değerinin hem %10, %5, %2,5 hem de %1 anlamlılık düzeylerindeki üst sınır kritik değerlerini aşması, değişkenler arasında uzun vadeli bir eşbütünleşme ilişkisi bulunduğunu teyit etmektedir. Bu durum, sıfır hipotezinin (uzun dönemli ilişkinin yokluğu) reddedilmesine ve ekonomik büyüme ile diğer makroekonomik göstergelerin birlikte uzun vadeli bir denge ilişkisi içinde olduklarının kabul edilmesine imkân tanımaktadır. Söz konusu ilişki, kısa vadeli sapmaların zamanla ortadan kalkarak sistemin uzun dönem dengesine yöneldiğini göstermekte; dolayısıyla modelin yapısal anlamda istikrarlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, ARDL sınır testi yalnızca uzun dönem ilişkilerin varlığını saptamakla kalmamakta, aynı zamanda modeldeki değişkenlerin birbirleriyle olan dinamik uyum süreçlerini de gözler önüne sermektedir.

Tablo 7: ARDL (1, 0, 2, 0) Modeli İçin Uzun Dönem Eş Bütünleşme Analizi

Değişkenler	Katsayılar	Standart Hata	t-İstatistiği	Olasılık
lnEG	-2.370	0.845	-2.804	0.007
lnGFCF	0.512	0.068	7.528	0.000
lnTA	1.199	0.374	3.199	0.002

Hem uzun dönemli ARDL formunun hem de basit eş bütünleşme analizinin sonucu, oluşturulan model için ekonomik küreselleşme endeksinin ekonomik büyüme üzerinde ters yönlü etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu, Türkiye’de ekonomik küreselleşmenin ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediği anlamına gelmektedir. Diğer taraftan sermaye birikimin ve ticari açıklığının ekonomik büyüme üzerinde aynı yönlü etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak ticari açıklık ekonomik büyümeyi sermaye birikiminden daha fazla desteklemektedir.

ARDL uzun dönem testinde sermaye oluşumundaki ortalama %1’lik artışın ekonomik büyümede yaklaşık %0,51’lik bir artış getireceği tahmin edilmektedir. Bu, Türkiye’de sermaye oluşumu arttıkça, ekonomik büyümenin arttığını doğrulamaktadır. Bu bulgu, fiziki sermaye stoğunun ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkisi olduğunu bildiren Kanu ve Ozurumba, 2014 ile Hordofa, 2024’teki bulgularla uyumludur. Yukarıdaki çalışmalara göre fiziki sermaye stoğundaki artışın ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkisi varsa, bu olumlu etkinin yatırım ortamını da olumlu yönde etkileyerek ekonomik hareketliliği artıracığı bu çalışmanın görüşüdür. ARDL uzun dönem testinden elde edilen sonuca göre, ticari açıklık oranındaki ortalama %1’lik artışın, ekonomik büyümede yaklaşık %1,19 bir artış getireceğini ortaya koymaktadır. Dışa açık ekonomi modelinin daha fazla benimsenmesi ekonomik

büyüme sürecini olumlu yönde etkileyecektir. Öte yandan, ekonomik küreselleşme endeksindeki %1’lik artışın ekonomik büyümeyi yaklaşık %2.37 oranında azaltacağı tespit edilmiştir.

Tablo 8: FMOLS, DOLS ve CCR Yöntemlerine İlişkin Katsayı Tahminleri

Değişken	Katsayı	Standart Hata	t-İstatistiği	Prob.
FMOLS				
lnEG	-0.685	0.364	-1.881	0.066*
lnGFCF	0.414	0.038	10.866	0.000***
lnTA	0.422	0.149	2.832	0.006**
C	7.635	0.297	25.625	0.000***
DOLS				
lnEG	-0.918	0.387	-2.371	0.023**
lnGFCF	0.401	0.035	11.169	0.000***
lnTA	0.542	0.174	3.114	0.003**
C	7.989	0.348	22.899	0.000***
CCR				
lnEG	-0.777	0.385	-2.014	0.049**
lnGFCF	0.421	0.038	10.951	0.000***
lnTA	0.451	0.151	2.986	0.004**
C	7.671	0.298	25.676	0.000***

Not: * - ** - *** sırasıyla %10 - %5 ve %1 önem düzeyini temsil etmektedir.

Türkiye ekonomisinin büyüme süreci, özellikle sabit sermaye yatırımlarının (lnGFCF) önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir. FMOLS, DOLS ve CCR analiz yöntemlerinin tümü, sermaye oluşumundaki %1’lik artışın ekonomik büyümeyi sırasıyla %0.41, %0.40 ve %0.42 oranlarında artırdığını ortaya koymuştur. Bu bulgular, sermaye birikiminin üretim kapasitesini artırıcı etkisini ve uzun vadeli büyüme dinamiklerindeki yapısal rolünü vurgulamaktadır. Ortalama olarak değerlendirildiğinde, sabit sermaye oluşumundaki %1’lik bir artış ekonomik büyümeye yaklaşık %0.41 oranında katkı sağlamaktadır. Bu durum, Türkiye’nin sürdürülebilir büyüme hedefleri doğrultusunda sabit yatırımların artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Analiz sonuçları, ticari açıklığın (lnTA) Türkiye’deki ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiler yarattığını göstermektedir. FMOLS, DOLS ve CCR katsayılarına göre ticari açıklık oranında %1’lik bir artış, ekonomik büyümeyi sırasıyla %0.42, %0.54 ve %0.45 oranlarında artırmaktadır. Bu veriler, dış ticarete açıklığın rekabeti artırması, kaynakların daha verimli tahsis edilmesini sağlaması ve teknoloji transferine olanak tanınması gibi mekanizmalar yoluyla ekonomik büyümeyi desteklediğini düşündürmektedir. Ortalama etki dikkate alındığında, ticari açıklık oranının %1 oranında artışı ekonomik büyümeye %0.47’lik bir katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’nin dış ticaret politikalarının serbestleşme yönünde gelişmesi, büyüme performansını güçlendirme potansiyeline sahiptir.

Bulgular, ekonomik küreselleşme endeksindeki artışın (lnEG), Türkiye’nin ekonomik büyümesini olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. FMOLS, DOLS ve CCR yöntemleriyle yapılan analizlerde, ekonomik küreselleşmenin %1 artışı ekonomik büyümeyi sırasıyla %0.68, %0.91 ve %0.77 oranlarında düşürdüğü görülmektedir. Ortalama etki dikkate alındığında, ekonomik küreselleşmenin %1 oranında artışı ekonomik büyümeyi %0.79 oranında azaltmaktadır. Bu sonuç, küreselleşmenin bazı olumsuz etkilerinin – örneğin yerli sanayilerin dış rekabet karşısında zayıflaması, dışa bağımlılığın artması ya da sermaye çıkışlarının hızlanması gibi – Türkiye ekonomisinde baskı oluşturduğunu işaret edebilir. Bu

bulgular, küresel entegrasyon süreçlerinin iyi yönetilmediği takdirde büyüme üzerinde beklenenin aksine negatif etkiler yaratabileceğini göstermektedir.

Genel olarak, analizler Türkiye’de ekonomik büyümenin daha çok iç dinamiklere, özellikle sabit sermaye yatırımları ve ticari açıklığa bağlı olarak şekillendiğini, buna karşılık ekonomik küreselleşme düzeyindeki artışların büyümeyi sınırlayıcı bir rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, büyüme stratejilerinin dışa açıklık ve küresel entegrasyonla birlikte iç üretim ve yatırım kapasitelerini güçlendirmeye odaklanması gerektiği söylenebilir. Ayrıca, küreselleşme süreçlerinin makroekonomik dengeyi bozucu etkilerini minimize edecek politika araçlarının devreye sokulması, uzun vadeli ekonomik istikrar açısından önem arz etmektedir.

5. Sonuç

Bu çalışma, 1970-2020 dönemi verilerini kullanarak, ARDL (Autoregressive Distributed Lag) modeli aracılığıyla ekonomik küreselleşmenin Türkiye’nin ekonomik büyümesi üzerindeki çok yönlü etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Elde edilen bulgulara göre, uzun vadede ekonomik küreselleşme düzeyindeki artışın Türkiye’nin ekonomik büyümesi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir etkisinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, bilgi akışlarını teşvik ederek büyümeyi destekleyebileceğini öngören içsel büyüme teorilerinin öngörülerıyla çelişmektedir. Bununla birlikte, küreselleşmenin etkilerinin ülkelere özgü yapısal ve kurumsal faktörlere bağlı olarak farklılaşabileceğine ilişkin literatürdeki bulgularla paralellik göstermektedir. Öte yandan, analizler uzun vadede sermaye birikimi ve ticaret açıklığı gibi değişkenlerin ekonomik büyüme üzerinde pozitif ve anlamlı etkiler oluşturduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, hem neo-klasik hem de endojen büyüme teorilerinin öne çıkardığı üzere, üretken yatırımların artırılmasının ve dış ticarete açıklığın ekonomik büyümeyi destekleyici nitelikte olduğunu teyit etmektedir (Hordofa, 2024).

Çalışmanın bulgularına göre, sabit sermaye oluşumu (lnGFCF), Türkiye’deki ekonomik büyümenin en önemli belirleyicilerinden biri olarak öne çıkmaktadır. FMOLS, DOLS ve CCR tahmincileriyle elde edilen sonuçlar, sabit sermaye yatırımlarındaki %1’lik artışın ekonomik büyümeyi ortalama %0.41 oranında artırdığını göstermektedir. Bu sonuçlar, klasik ve neo-klasik büyüme teorileriyle de uyumludur; sermaye birikimi, üretim kapasitesini ve toplam faktör verimliliğini artırarak ekonomik büyümenin temel unsurlarından biri olarak tanımlanmaktadır (Solow, 1956; Barro, 1991). Türkiye özelinde yapılan benzer ampirik çalışmalar da sermaye yatırımlarının ekonomik büyüme üzerindeki pozitif etkisini doğrulamaktadır (Esener ve ark. 2017). Bu doğrultuda, sabit sermaye yatırımlarının teşvik edilmesi ve üretken alanlara yönlendirilmesi, büyüme potansiyelinin sürdürülebilir şekilde artırılmasında kritik öneme sahiptir. Bununla birlikte, sabit sermaye oluşumunun büyüme üzerindeki pozitif ve güçlü etkisi, içsel büyüme teorileri kapsamında beklenen “verimlilik artışları ve bilgi yayılımı” mekanizmalarına kıyasla daha sınırlı veya farklı kanallardan işlemiş olabilir. Türkiye’nin sermaye birikimi yapısı, özellikle dış finansmana ve ara malı ithalatına olan bağımlılık, yatırımların cari açık üzerindeki baskısı ve makroekonomik kırılganlıklar gibi faktörlerle şekillenmektedir. Ayrıca, bölgesel eşitsizlikler, kurumsal kalite sorunları ve yatırım kompozisyonunun verimlilik odaklı olmaktan çok göreceli olarak daha az verimli sektörlerde yoğunlaşması, sermaye birikiminin uzun vadeli toplam faktör verimliliğini artırma kapasitesini sınırlayabilmektedir. Dolayısıyla elde edilen sonuçlar, klasik büyüme teorileriyle tutarlı olmakla birlikte, Türkiye’nin yapısal kırılganlıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Sermaye yatırımlarının verimlilik artırıcı, teknoloji odaklı ve bölgesel dengeli bir yapıya kavuşturulması, büyüme üzerindeki olumlu etkisini kalıcı hale getirebilmek için kritik öneme sahiptir.

Ticari açıklık (lnTA), elde edilen bulgulara göre Türkiye’nin ekonomik büyümesini olumlu yönde etkilemektedir. Katsayı tahmincilerinin sonuçlarına göre, ticari açıklık düzeyinde meydana gelen %1’lik bir artışın, uzun vadede ekonomik büyümeyi ortalama %0.47 oranında artırdığı belirlenmiştir. Literatürde, dışa açıklığın teknoloji transferi, verimlilik artışı ve ölçek ekonomilerinden yararlanma gibi mekanizmalar yoluyla büyümeye katkı sağladığı ifade edilmektedir (Grossman ve Helpman, 1993, s. 197; Dollar ve Kraay, 2004, s. 4). Türkiye özelinde yapılan çalışmalar da dış ticarete açıklığın büyüme üzerindeki pozitif etkisine işaret etmektedir (Yapraklı, 2007; Karaca ve ark. 2022). Ancak bu etkinin sürdürülebilir olabilmesi için, ihracatın teknoloji yoğunluğu ve katma değeri yüksek sektörlerden oluşması önem arz etmektedir.

Çalışmanın dikkat çeken bulgularından biri, ekonomik küreselleşme endeksinde (InEG) meydana gelen artışların Türkiye’de ekonomik büyümeyi ortalama %0.79 oranında olumsuz etkilediğini göstermesidir. Bu durum, küreselleşmenin her zaman büyümeyi desteklemediğini ve bazı ülke örneklerinde yapısal kırılma noktaları artırabileceğini göstermektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, küresel entegrasyonun ithalata bağımlılığı artırması, yerli üretimi baskılaması ve dış finansal şoklara duyarlılığı artırması gibi kanallar üzerinden büyümeyi sınırlayıcı etkiler yaratabileceği ifade edilmektedir (Rodrik, 1998; Yeldan, 2010). Türkiye gibi cari açık sorunu yaşayan ülkelerde, ekonomik küreselleşme süreçleri, büyümenin finansal sürdürülebilirliğini tehdit edebilir. Bu nedenle, küreselleşme ile yürütülecek yapısal reformlar ve sanayi politikaları, dışa bağımlılığı azaltıcı yönde kurgulanmalıdır.

Genel değerlendirme yapıldığında, Türkiye’de ekonomik büyümenin sermaye oluşumu ve ticari açıklık gibi iç ve dış ticaretle ilişkili faktörlerden olumlu şekilde etkilendiği, buna karşılık ekonomik küreselleşme sürecinin büyümeyi sınırlayıcı etkiler yaratabildiği görülmektedir. Bu bulgular, büyüme stratejilerinin sadece dışa açıklığa dayalı değil, aynı zamanda üretim yapısının güçlendirilmesine, teknolojik dönüşüme ve sürdürülebilir yatırım politikalarına dayandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ekonomik küreselleşmenin risklerini minimize edecek güçlü makroekonomik politikalar ve ihracatın kalitesini artırmaya yönelik stratejiler, Türkiye’nin büyüme patikasını daha dirençli hale getirebilir.

Kaynakça

- Adesoye, A. A., Ajike, E. O., & Maku, O. E. (2015). Economic globalization and economic growth in the developing economies: a case of Nigerian economy. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 3(7), 340-355.
- Ahmed, Z., Zhang, B., & Cary, M. (2021). Linking economic globalization, economic growth, financial development, and ecological footprint: Evidence from symmetric and asymmetric ARDL. *Ecological indicators*, 121, 107060.
- Ali, S., & Malik, Z. K. (2021). Revisiting economic globalization-led growth: The role of economic opportunities. *Journal of Public Affairs*, 21(2), e2193.
- Apaydın, Ş. (2019). Türkiye’de iktisadi küreselleşmenin büyüme üzerindeki yapısal ve tarihsel etkileri. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 4(1), 1-27.
- Aslan, A., & Altinoz, B. (2021). The impact of natural resources and gross capital formation on economic growth in the context of globalization: evidence from developing countries on the continent of Europe, Asia, Africa, and America. *Environmental Science and Pollution Research*, 28, 33794-33805.
- Baidoo, S. T., Tetteh, B., Boateng, E., & Ayibor, R. E. (2023). Estimating the impact of economic globalization on economic growth of Ghana: Wavelet coherence and ARDL analysis. *Research in Globalization*, 7, 100183.
- Barro, R. J. (1991). Economic growth in a cross section of countries. *The quarterly journal of economics*, 106(2), 407-443.
- Chang, C. P., & Lee, C. C. (2010). Globalization and economic growth: A political economy analysis for OECD countries. *Global Economic Review*, 39(2), 151-173.
- Çoban, M. N., & Özkan, O. (2022). Çevresel Kuznets eğrisi: Türkiye’de küreselleşme ve ekonomik büyümenin çevre üzerindeki etkisinin yeni dinamik ARDL simülasyon modeli ile incelenmesi. *Akademik Hassasiyetler*, 9(19), 207-228.
- Destek, M. A., & Ozsoy, F. N. (2015). Relationships between economic growth, energy consumption, globalization, urbanization and environmental degradation in Turkey. *International Journal of Energy and Statistics*, 3(04), 1550017.
- Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root. *Journal of the American Statistical Association*, 74(366a), 427-431.

- Doğan, B. (2017). Ekonomik küreselleşme ve büyüme ilişkisi: Türkiye örneği Toda-Yamamoto nedensellik analizi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, (628), 19-27.
- Dollar, D., & Kraay, A. (2004). Trade, growth, and poverty. *The economic journal*, 114(493), F22-F49.
- Dong, H., Cai, Y., & Shi, X. (2021). Does globalisation promote economic output in Sub-Saharan Africa? Evidence from bootstrap ARDL Model. *Journal of Asian and African Studies*, 56(8), 1795-1818.
- Dreher, A. (2006). Does globalization affect growth? Evidence from a new index of globalization. *Applied economics*, 38(10), 1091-1110.
- Dumrul, Y., & Kilicaslan, Z. (2017). Economic impacts of climate change on agriculture: Empirical evidence from ARDL approach for Turkey. *Journal of Business Economics and Finance*, 6(4), 336-347.
- Egbetunde, T., & Akinlo, A. E. (2015). Financial globalization and economic growth in Sub-Saharan Africa: Evidence from panel cointegration tests. *African Development Review*, 27(3), 187-198.
- Eren, M. V., & Çütcü, İ. (2018). Küreselleşmenin ekonomik büyümeye etkisi: Türkiye üzerine ekonometrik bir analiz. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 47-61.
- Esener, S. Ç., Biber, A. E., & Darıcı, B. (2017). Orta Gelir Seviyesindeki Ülkelerde Kamusal Risk, Bürokratik Yapı ve Fiziki Sermayenin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri. *Maliye Dergisi*, 173, 362-386.
- Gözügör, G., & Can, M. (2017). Causal linkages among the product diversification of exports, economic globalization and economic growth. *Review of Development Economics*, 21(3), 888-908.
- Grossman, G. M., & Helpman, E. (1993). *Innovation and growth in the global economy*. MIT press.
- Gurgul, H., & Lach, Ł. (2014). Globalization and economic growth: Evidence from two decades of transition in CEE. *Economic Modelling*, 36, 99-107.
- Gygli, S., Haelg, F., Potrafke, N., & Sturm, J. E. (2019). The KOF globalisation index—revisited. *The Review of International Organizations*, 14, 543-574.
- Hasan, M. A. (2019). Does globalization accelerate economic growth? South Asian experience using panel data. *Journal of Economic Structures*, 8(1), 26.
- Hassan, S. T., Xia, E., Huang, J., Khan, N. H., & Iqbal, K. (2019). Natural resources, globalization, and economic growth: evidence from Pakistan. *Environmental Science and Pollution Research*, 26, 15527-15534.
- Hordofa, D. F. (2024). Disentangling the effects of globalization on growth: Evidence from Ethiopia using an ARDL approach. *Research in Globalization*, 8, 100224.
- İncekara, A., & Savrul, A. G. M. (2011). Küreselleşme, Büyüme ve Ekonomik Entegrasyonlar: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 61(2), 3-22.
- Javeed, S., Siddique, H. M. A., & Javed, F. (2023). Ecological footprint, globalization, and economic growth: evidence from Asia. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(31), 77006-77021.
- Johansen, S. (1988). Statistical analysis of cointegration vectors. *Journal of economic dynamics and control*, 12(2-3), 231-254.
- Kanu, S. I., & Ozurumba, B. A. (2014). Capital formation and economic growth in Nigeria. *Global Journal of human-social science: Economics*, 14(4), 43-58.
- Karaca, T., Güney, N., & Hopoğlu, S. (2022). Ticari Dışa Açıklık-Doğrudan Yabancı Yatırımlar-Ekonomik Büyüme İlişkisi: BRICS-T Ülkeleri Örneği. *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 109-146.

- Kardaslar, A. (2022). Ekonomik büyüme, enerji tüketimi ve küreselleşme sürecinin ekolojik ayak izi üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *Business and Economics Research Journal*, 13(3), 385-401.
- Kaya, L., & Çadırcı, Ç. (2022). Küreselleşme ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki Türkiye için Ampirik Bir Çalışma. *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 539-560.
- Kılıçarslan, Z., & Dumrul, Y. (2018). The impact of globalization on economic growth: empirical evidence from the Turkey. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 8(5), 115-123.
- Kilic, C. (2015). Effects of globalization on economic growth: Panel data analysis for developing countries. *Petroleum-Gas University of Ploiesti Bulletin, Technical Series*, 67(1).
- Kihombo, S., Vaseer, A. I., Ahmed, Z., Chen, S., Kirikkaleli, D., & Adebayo, T. S. (2022). Is there a tradeoff between financial globalization, economic growth, and environmental sustainability? An advanced panel analysis. *Environmental Science and Pollution Research*, 29, 3983-3993.
- Kofoğlu, İ. H. (2022). Ekonomik Küreselleşmenin Ekonomik Büyümeye Etkisi Türkiye Örneği. *Trends in Business and Economics*, 36(3), 277-288.
- Latif, N., Rafeeq, R., Safdar, N., Younas, K., Gardezi, M. A., & Ahmad, S. (2023). Unraveling the Nexus: The impact of economic globalization on the environment in Asian economies. *Research in Globalization*, 7, 100169.
- Mengesha, Z. D., & Singh, L. (2023). Human capital accumulation and economic growth of Ethiopian economy. *African Journal of Science, Technology, Innovation and Development*, 15(2), 211-226.
- Oğul, B. (2021). Küreselleşme sürecinde dış ticaret ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 65-73.
- Özel, H. A. (2012). Küreselleşme sürecinde ticari ve finansal açıklığın ekonomik büyüme üzerine etkisi: Türkiye örneği. *Yönetim bilimleri dergisi*, 10(19), 21-43.
- Öztürk, F., & Kılıç, M. (2022). Küreselleşme ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye için bir analiz. *Journal of Social Research & Behavioral Sciences/Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 8(15).
- Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), 289–326. <https://doi.org/10.1002/Jae.616>
- Phillips, P. C., & Perron, P. (1988). Testing for a unit root in time series regression. *Biometrika*, 75(2), 335–346. <https://doi.org/10.1093/Biomet/75.2.335>
- Polat, Ç., & Peker, K. Ö. (2020). Küreselleşme ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneğinde bir değerlendirme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 3988-4015.
- Polat, M. A., & Ergün, S. (2023). Türkiye’de çevresel Kuznets eğrisi hipotezinin ekonomik büyüme ve farklı küreselleşme türleri bakımından analizi. *İstanbul İktisat Dergisi*, 73(1), 107-142.
- Rodrik, D. (1998). Why do more open economies have bigger governments?. *Journal of political economy*, 106(5), 997-1032.
- Samimi, P., & Jenatabadi, H. S. (2014). Globalization and economic growth: Empirical evidence on the role of complementarities. *PloS one*, 9(4), e87824.
- Santiago, R., Fuinhas, J. A., & Marques, A. C. (2020). The impact of globalization and economic freedom on economic growth: the case of the Latin America and Caribbean countries. *Economic Change and Restructuring*, 53(1), 61-85.
- Sardiyo, S., & Dhasman, M. (2019). Globalization and its impact on economic growth: Evidence from ASEAN countries. *Ekulibrium: Jurnal Ilmiah Bidang Ilmu Ekonomi*, 14(2), 104-119.

- Sethi, P., Chakrabarti, D., & Bhattacharjee, S. (2020). Globalization, financial development and economic growth: Perils on the environmental sustainability of an emerging economy. *Journal of Policy Modeling*, 42(3), 520-535.
- Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. *The quarterly journal of economics*, 70(1), 65-94.
- Suci, S. C., Asmara, A., & Mulatsih, S. (2015). The impact of globalization on economic growth in ASEAN. *Bisnis & Birokrasi*, 22(2), 79.
- Stiglitz, J. E. (2003). Globalization and growth in emerging markets and the new economy. *Journal of policy modeling*, 25(5), 505-524.
- Tetteh, B., & Ntsiful, E. (2023). A comparative analysis of the performances of macroeconomic indicators during the Global Financial Crisis, COVID-19 Pandemic, and the Russia-Ukraine War: The Ghanaian case. *Research in globalization*, 7, 100174.
- The QoG Basic (2025). <https://www.gu.se/en/quality-government/qog-data/data-downloads/basic-dataset> (Erişim Tarihi: 02.03.2025).
- Twerefou, D. K., Danso-Mensah, K., & Bokpin, G. A. (2017). The environmental effects of economic growth and globalization in Sub-Saharan Africa: A panel general method of moments approach. *Research in International Business and Finance*, 42, 939-949.
- Uddin, I., & Azam Khan, M. (2024). Global evidence on the impact of globalization, governance, and financial development on economic growth. *Journal of the Knowledge Economy*, 15(3), 14546-14577.
- Worldbank (2025). <https://data.worldbank.org/> (Erişim Tarihi: 02.03.2025).
- Yameogo, C. E., Omojolaibi, J. A., & Dauda, R. O. (2021). Economic globalisation, institutions and environmental quality in Sub-Saharan Africa. *Research in Globalization*, 3, 100035.
- Yapraklı, S. (2007). Ticari ve finansal dışa açıklık ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki: Türkiye üzerine bir uygulama. *Istanbul University Econometrics and Statistics E-Journal*, (5), 67-89.
- Yeldan, E. (2010). *Küreselleşme, Kim İçin?*. Yordam Kitap.
- Ying, Y. H., Chang, K., & Lee, C. H. (2014). The impact of globalization on economic growth. *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 17(2), 25-34.
- Zahonogo, P. (2017). Financial development and poverty in developing countries: evidence from Sub-Saharan Africa. *International Journal of Economics and Finance*, 9(1), 211-220.

Research Article**Türkiye’de Küreselleşme Sürecinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı*****The Effects of Globalization Process on Economic Growth in Türkiye: ARDL Bounds Test Approach***

Ahmet KADİROĞLU Öğr. Gör. Dr., Bingöl Üniversitesi Rektörlük-Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi akadiroglu@bingol.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-0818-5324	Serkan AYHAN Arş. Gör., Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi sayhan@bingol.edu.tr https://orcid.org/0000-0002-4243-5251
--	---

Extended Abstract

The potential of economic globalization to foster growth in both developed and developing countries has gained increasing recognition. Supported by scientific and technological advancements, globalization facilitates not only the liberalization of trade and investment but also accelerates the flows of information, capital, and labor, thereby enhancing productivity and efficiency (Ahmed et al., 2021, p. 2; Gygli et al., 2019, p. 543). However, the impact of globalization differs across countries, depending on their specific social, institutional, and environmental contexts (Latif et al., 2023, p. 2; Yameogo et al., 2021, p. 2). In this respect, globalization presents both opportunities and complex challenges for developing economies. As demonstrated by the case of Ethiopia, how the dynamics of globalization align with a country’s growth strategy and their specific contribution to economic performance requires careful policy-level analysis (Mengesha and Singh, 2023, p. 211). Therefore, country-level empirical studies remain critical for advancing both academic discourse and policymaking.

In the Turkish context, an analysis of the trends in economic growth and economic globalization between 1970 and 2020 indicates a general co-movement. Both GDP and the economic globalization index were at low levels in the 1970s but experienced a turning point with the introduction of liberal economic reforms in the early 1980s. Türkiye’s adoption of an export-led growth strategy, the liberalization of exchange rates, and trade regime reforms led to a substantial increase in the globalization index post-1980. Despite the political and economic turbulence of the 1990s, this upward trend continued gradually, while GDP growth remained volatile. Following the 2001 economic crisis, structural reforms and fiscal discipline initiated a period of accelerated growth in both globalization and GDP throughout the 2000s. Although the 2008 global financial crisis caused a temporary slowdown, the post-crisis recovery renewed upward momentum. Since the mid-2010s, however, the globalization index has shown signs of stagnation, while GDP growth has slowed due to global economic conditions and domestic political factors. These patterns suggest that integration into the global economy has acted as a key driver of Türkiye’s economic growth, though the relationship has fluctuated over time in response to internal and external dynamics.

This study focuses on the 1970-2020 period and aims to empirically assess the relationship between economic growth and its key determinants-economic globalization, gross fixed capital formation (GFCF), and trade openness. While many studies have examined the link between growth and globalization, long-term, comprehensive analyses specific to Türkiye remain limited. The utilization of annual time-series data over five decades allows the study to capture the structural transformations in the Turkish economy, distinguishing it from prior literature. Moreover, instead of relying on narrow proxies such as trade or capital flows, this study uses a broader economic globalization index that

encapsulates multiple dimensions. The logarithmic transformation of all variables further enables interpretation of elasticities, which is particularly useful for policymaking.

Türkiye's post-1980 structural transformation, characterized by trade liberalization and global integration, has played a pivotal role in shaping its growth trajectory. Therefore, the study not only contributes to the empirical literature but also provides evidence-based insights into the economic effects of historical policy shifts. Its multidimensional approach, robust dataset, and methodological rigor allow it to generate findings relevant for both academic and policy audiences.

This study examines the relationships between economic growth and economic globalization, gross fixed capital formation, and the trade openness rate, based on annual time series data covering the period 1970-2020 compiled from the World Bank's World Development Indicators (WDI) database and the economic globalization index published by The QoG Basic dataset. Economic growth is positioned as the dependent variable of gross domestic product per capita. The independent variables are the level of economic globalization, gross fixed capital formation, and the trade openness rate. Furthermore, the natural logarithm of all variables included in the model is taken. Considering these variables together enables a more comprehensive assessment of the dynamics of economic growth.

In this context, the following functional model was created to analyze the effects of these independent variables on economic growth:

$$\ln GDP = \alpha + \beta_1 \ln EG + \beta_2 \ln GFCF + \beta_3 \ln TA + \varepsilon_t$$

Where:

- $\ln GDP$ = economic growth
- $\ln EG$ = economic globalization
- $\ln GFCF$ = gross fixed capital formation
- $\ln TA$ = trade openness
- ε_t = error term

Empirical results show that in the long term, economic globalization has a statistically significant negative effect on Türkiye's economic growth. This outcome contrasts with endogenous growth theory, which suggests that globalization should enhance growth through mechanisms such as knowledge spillovers and innovation diffusion. Nevertheless, it aligns with the literature emphasizing that globalization's impact is contingent upon country-specific institutional and structural factors.

On the other hand, the findings indicate that capital accumulation and trade openness have positive and statistically significant effects on economic growth in the long run. These results support both neoclassical and endogenous growth theories, which underline the importance of productive investments and openness to trade for sustained economic growth (Hordofa, 2024).

Specifically, gross fixed capital formation ($\ln GFCF$) emerges as one of the strongest predictors of growth. Estimations obtained using Fully Modified Ordinary Least Squares (FMOLS), Dynamic OLS (DOLS), and Canonical Cointegrating Regression (CCR) methods reveal that a 1% increase in capital investment leads to a 0.41% increase in economic growth. These results are consistent with classical growth models emphasizing capital accumulation as a key driver of productivity and output expansion (Solow, 1956; Barro, 1991). Similar findings have been reported in other empirical studies conducted on Türkiye (Esener et al. 2017). Therefore, policies that encourage capital investment in productive sectors are crucial to achieving sustainable long-term growth.

Trade openness ($\ln TA$) is also found to have a positive impact on growth. All three estimation methods confirm that a 1% increase in trade openness raises economic growth by approximately 0.47%. This finding is supported by prior research suggesting that trade fosters growth through improved access to technology, efficiency gains, and exploitation of economies of scale (Grossman and Helpman, 1993, p. 197; Dollar and Kraay, 2004, p. 4). In the Turkish context, existing literature also supports the positive role of trade liberalization in stimulating growth (Yapraklı, 2007; Karaca et al. 2022). However, for this

contribution to be sustainable, Türkiye's exports must increasingly consist of high-value and technology-intensive products.

One of the most notable findings of the study is the negative elasticity of economic globalization (InEG), with a 1% increase associated with a 0.79% decrease in economic growth. This suggests that globalization can exacerbate vulnerabilities in certain economies, particularly developing ones. In Türkiye's case, increased integration may have led to higher import dependency, competitive pressure on domestic production, and greater sensitivity to external financial shocks (Rodrik, 1998; Yeldan, 2010). For a country with persistent current account deficits like Türkiye, such dynamics may undermine the sustainability of growth. Accordingly, globalization should be accompanied by structural reforms and industrial policies that reduce external dependence.

In conclusion, the study finds that while capital accumulation and trade liberalization support economic growth, economic globalization may impose constraints, especially in economies with structural weaknesses. These findings underscore the need for balanced growth strategies that not only promote openness but also strengthen domestic production capabilities and support technological transformation. Sound macroeconomic policies and export-oriented strategies focused on quality and innovation will be critical to improving Türkiye's resilience in a globalized economic landscape.